

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
I Het overlijden van een leerling	1
A. Het bericht komt binnen	1
B. Het verstrekken van de informatie	2
C. Informeren van de medeleerlingen	3
D. De rouwadvertentie	4
F. Contacten met de ouders van de overige leerlingen	4
I. Nazorg	5
J. Bij ernstige ziekte	6
II. Het overlijden van een personeelslid	7
III Het overlijden van een ouder, broer of zus van een leerling	8

I Het overlijden van een leerling

A. Het bericht komt binnen

Bericht van een ongeluk of overlijden van een leerling

1. Receptie/administratie: Toezeggen dat er iemand zal terugbellen. Vragen op welk nummer men bereikbaar is en op welk tijdstip. Dus niet gelijk doorverbinden met een directielid, tenzij de beller daar zelf om vraagt. Het directielid kan zich zo even voorbereiden.
2. Er wordt naar de toedracht gevraagd.
3. De ontvanger van het bericht waarschuwt zo snel mogelijk de directie.
4. De directie verifieert het bericht wanneer het niet afkomstig is van familie, arts of politie.
5. Breng zo nodig de hulpverlening op gang. (arts-politie e.d.)
6. Contact zoeken met de nabestaanden

B. Het verstrekken van de informatie

De directie informeert:

- De collega's over het ongeluk/overlijden.
- De broertjes en zusjes
- Hoe worden zij op de hoogte worden gebracht en door wie? (school of ouders)
- Blijven de broertjes en zusjes op school of willen ze naar huis?
- Gaan deze kinderen na schooltijd naar huis of naar familie?
- Zo ja, naar wie? Welk adres en welk telefoonnummer?
- De klas van de leerling.
- Het bestuur/ CD
- Afwezige collega's.
- Ouders (een kort schriftelijk bericht)

C. Informeren van de medeleerlingen

Aandachtspunten vooraf

De mentoren/vakleerkrachten bereiden zich (indien mogelijk) samen voor op het gesprek met hun groep.

- Creëer een sfeer waarin het mogelijk is om te zeggen dat je er moeite mee hebt. of misschien wel: dat je het niet kunt. Bekijk in hoeverre je elkaar kunt ondersteunen met tips.
- Vraag zonedig, een vertrouwde collega om je te steunen of met je de klas in te gaan.
- Probeer de opvang zoveel mogelijk in de klas te houden, maar zorg dat er een ruimte is waar leerlingen naartoe kunnen die alleen maar willen huilen of erg overstuur zijn.
- Wees erop voorbereid dat deze jobstijding andere verlieservaringen kan reactiveren, zowel bij leerlingen als bij leerkrachten.
- Zorg dat je werkvormen bij de hand hebt die verwerking stimuleren.
- Tekenpapier-kleurpotloden-taalblaadjes enz.
- Bereid je goed voor: wat ga je zeggen en hoe, welke reacties kun je verwachten.

De mededeling

- Begin met een inleidende zin.
- Vertel het hoe, waar en wanneer van de gebeurtenis.
- Breng het bericht over zonder eromheen te draaien.
- Geef in eerste instantie de hoogst noodzakelijke informatie.
- Neem voldoende tijd voor emoties.

Vervolgens

- Praat met de kinderen over het gebeurde.
- Praat met de kinderen over het slachtoffer, overledene.
- Er is ruimte voor verdriet, niets is gek.
- Geef aan de leerlingen in de klas de eerste tijd keuzeopdrachten.

In geval van een ongeluk:

Praat erover:

- Wat doe je dan?
- Waarom?
- Had iemand nog ruzie met het slachtoffer, wel een werkvorm bedenken.
- Vergeven (goed maken) is dus heel belangrijk.

D. De rouwadvertentie

- Namens wie? (personeel, bestuur, leerlingen).
- Kiezen we voor een of meerdere advertenties? 0 Voor welke krant(en) kiezen we?
- Zorg bij meer advertenties, dat ze bij elkaar in dezelfde editie (dag) komen.
- Controleer de juiste spelling van de (voor-)namen.

(Tip: 'De laatste tekst', Karin Pullen [handreiking bij het opstellen van rouwadvertenties])

E. Bezoek aan de ouders

Het eerste bezoek

- Neem dezelfde dag contact op.
- Vraag telefonisch of bezoek gelegen komt.
- Maak voor dezelfde dag een afspraak voor een huisbezoek.
- Ga bij voorkeur samen met iemand van de schoolleiding.
- Houd er rekening mee dat het eerste bezoek meestal alleen een uitwisseling van gevoelens is.
- Vraag of je een tweede bezoek mag brengen om wat verdere afspraken te maken.

Een tweede bezoek

- Vraag wat de school kan betekenen voor de ouders.
- Overleg over alle te nemen stappen:
- bezoekenmogelijkheden van leerlingen;
- het plaatsen van een rouwadvertentie; niet voor plaatsing familieadvertentie
- het afscheid nemen van de overleden leerling;
- bijdragen aan de begrafenis;
- bijwonen van de begrafenis; afscheidsdienst op school.

F. Contacten met de ouders van de overige leerlingen

- Informeer de ouders via een brief over:
- de gebeurtenis;
- organisatorische aanpassingen;
- de zorg voor de leerlingen op school;
- contactpersonen op school;
- regels over aanwezigheid;
- rouwbezoek en aanwezigheid bij de begrafenis;

- eventuele afscheidsdienst op school;
- nazorg voor de leerlingen;

(eventueel) rouwprocessen bij leerlingen en problemen die zich daarbij kunnen voordoen.

G. Voor de begrafenis,

- Houd de reacties van kinderen goed in de gaten. Verdriet en vrolijk spel wisselen zich vaak af
- Creëer een herinneringsplek (ook na de begrafenis).
- Bedenk met de klas hoe je de overledene het best kunt gedenken: foto, kaars, bloemen, attributen van de leerling en dergelijke.
- Geef ruimte voor vragen.
- De leerlingen kunnen in overleg met de ouders van de overledene een aandeel hebben in de rouwdienst.
- Houd rekening met cultuurverschillen
- Rituelen zijn belangrijk voor de rouwverwerking planten van een boompje, een persoonlijke boodschap op de kist leggen, zingen, e.d.
- Overweeg of de vlag halfstok wordt gehangen.
- Richt op school een gedenkplek in.
- Vang de leerlingen na de uitvaart op om nog even na te praten.

H. Na de begrafenis

- Probeer zo mogelijk de dag na de uitvaart weer te starten met de lessen.
- Denk aan het feit dat er toetsen gepland staan. Sommige leerlingen verkiezen deze gewoon te maken, anderen zullen hier meer problemen mee hebben. Dus afspraken maken over beoordeling en inhaal mogelijkheden.

I . Nazorg

Overleden leerling

- Laat de lege stoel/tafel van de leerling in de klas staan.
- Streep de naam van het kind niet door.

Ouders, broers en zussen van de overleden leerling

- Denk aan de ouders; zij hebben vaak behoefte aan een nagesprek.
- Nodig de ouders uit voor bezoek op school (gedenkhoek). Zij geven zelf wel aan of ze dit aankunnen.
- Denk op de verjaardag en sterfdag aan effecten op medeleerlingen van de overleden leerling.
- Houd oog voor de broertjes en zusjes van het overleden kind.

Medeleerlingen

Het is belangrijk dat een leerling weet dat hij zich mag uiten. Hij weet dan: ik sta er niet alleen voor!

Soms zie je de rouwreactie van leerlingen pas weken of maanden later. Deze reactie kan explosief zijn. Let op de signalen:

- afhankelijk gedrag
- kinderlijk gedrag
- ouderlijk gedrag
- lichamelijke klachten
- slapeloosheid
- angst om alleen te zijn
- slecht eten
- angstdromen
- niet meer kunnen huilen
- prikkelbaarheid
- lichamelijke klachten
- spijbelen/afwezigheid
- ander gedrag in de klas
- stemverandering
- zich terugtrekken

Let speciaal op risicoleerlingen, zoals leerlingen die al eerder een verlies hebben geleden.

Ook is het belangrijk om extra aandacht aan vluchtelingenkinderen te geven. Zij hebben vaak al veel verloren (traumatische ervaringen).

Jongens gaan vaak schijnbaar laconiek met het verlies om. Vaak vertonen zij dan stoer gedrag: 'niks aan de hand'.

Leerkracht

- Nazorg voor de leerkrachten.
- Breng bezittingen van de overledene te zijner tijd naar de ouders (locker).

J. Bij ernstige ziekte

Als er aan het overlijden van een kind een ziekteproces vooraf gaat, let dan op het volgende:

- Voor zieke leerlingen is school wellicht nog belangrijker dan voor gezonde kinderen. School geeft een hoopvol toekomstperspectief. Laat daarom zieke leerlingen zoveel mogelijk deelnemen aan alle activiteiten. Zo komt hij niet in een ongewilde uitzonderingspositie te zitten.
- Bereid de klas goed voor op de uiterlijke veranderingen gedurende de ziekte. Kinderen zijn immers erg gevoelig voor een beoordeling van hun uiterlijk.
- Laat een leerling eventueel zelf of samen met de ouders vertellen wat er aan de hand is
- Regelmatig contact met de ouders is erg belangrijk. (Ook om te weten wat het kind zelf al weet!)
- Als de ziekte ongeneeslijk is, kan het zijn dat de ouders en het kind er thuis niet over praten om elkaar te beschermen. Het kind zoekt dan vaak een vertrouwd persoon buiten het gezin, b.v. iemand van school.
- Laat de leerling merken dat het altijd kan en mag praten over de ziekte.
- De klas te vroeg inlichten over een langdurige ziekte is niet erg verstandig. De leerlingen hebben dan misschien moeite om gewoon te doen tegen de zieke leerling en doordat de ziekte zo lang duurt, verslapt de aandacht snel en is de schok des te groter.
- Als de leerling niet meer op school kan komen, houd dan wel steeds contact. Dit kan bijvoorbeeld door een dagboek bij te houden, post te sturen, video/foto's e.d. Houd de ouders op de hoogte van de gebeurtenissen op school.

II. Het overlijden van een personeelslid

Maak gebruik van de checkpunten die genoemd zijn bij het overlijden van een leerling.

De directie informeert:

- De collega's.
- De klas (zie I c).
- Bestuur, de Inspectie en het administratiekantoor.
- De directie regelt vervanging.
- De directie informeert de vervanger over het overlijden en de emoties van de groep.
- De directeur verifieert de afspraken die door de overleden collega nog zijn gemaakt.
- Zie ook I (bezoek aan nabestaanden).

III Het overlijden van een ouder, broer of zus van een leerling

- De mentor zorgt ervoor goed geïnformeerd te zijn en vertelt aan de klas wat er gebeurd is.
- De mentor bezoekt met (eventueel) medeleerlingen en de directie de rouwdienst/begrafenis.
- De mentor zorgt voor een goede opvang als de betrokken leerling weer op school terugkomt: eigen zorg en die van de medeleerlingen.
- De directie draagt zorg voor de verwerking van de gegevens in de leerlingadministratie.
- Van een nieuwe leerling; moet de oude school ook de informatie omtrent de dood van familie overdragen.